

serednoi osvity [Regulation on the organization of inclusive education in general secondary education institutions] (Order No. 1065, September 1, 2011). Kyiv, 24 p. [in Ukrainian].

7. Poroshenko, M.A. (2019). *Inklyuzivna osvita* [Inclusive education]. Kyiv, 300 p. [in Ukrainian].

8. Sak, T. (2014). *Indyvidualizatsiia navchannia uchniv z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v inklyuzivnomu klasi* [Individualization of teaching students with special educational needs in an inclusive classroom]. *Special child: education and upbringing*, No. 4, pp. 18–23. [in Ukrainian].

9. Tereshchuk, H. (2017). *Indyvidualizatsiia navchannia v konteksti idei konseptsii Novoi ukrainskoi shkoly* [Individualization of education in the context of the New Ukrainian School concept]. *General pedagogy and history of pedagogy*, No. 2, pp. 6–16. [in Ukrainian].

10. Shelestova, L.V. & Baranovska, O.V. (2024). *Indyvidualizatsiia navchannia v umovakh zmishanoi formy orhanizatsii osvitnoho protsesu u pochatkovii shkoli* [Individualization of education in blended learning conditions in primary school]. Kyiv, 225 p. [in Ukrainian].

11. Shestopalova, O., Bondar, K., Sklianska, O., Doroshenko, L., Trushyk, O., Zhukova, L. & Smekhniova, T. (2019). *Teoriia i praktyka inklyuzivnoi osvity* [Theory and practice of inclusive education]. Kryvyi Rih, 170 p. [in Ukrainian].

12. A mobile e-learning application for enhancement of basic mathematical skills in visually impaired children (2023). Universal Access in the Information Society. Available at:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10209-023-00990-3> [in English].

13. Bavli, B., Korumaz, M. & Akar, H. (2020). Visually Impaired Mentally Sighted: An Inclusive Education Case. *International Journal of Progressive Education*, No. 16(6), pp. 41–55. [in English].

14. Designing inclusive tech playful educative solutions for visually impaired learners in STEM education (2025). *Smart Learning Environments*, 12, p. 14. [in English].

15. Differentiated Instruction as an Inclusive Practice: Addressing the Needs of Learners with Visual Impairment in Ghanaian Basic Schools (2021). *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, No. 5(5), pp. 232–238. [in English].

16. Pease, A.S., Goodenough, T.A., Rogers, S., Roe, J. & Williams, C.E.M. (2021). Perspectives of primary school staff who work with children with additional needs: Insights that may help to improve support for visually impaired children. *British Journal of Visual Impairment*, No. 39(3), pp. 266–277. [in English].

17. Stylianidou, F. & Nardi, E. (2023). Overcoming obstacles for the inclusion of visually impaired learners through teacher–researcher collaborative design and implementation. *Education Sciences*, No. 13(10), 973 p. Available at: <https://www.mdpi.com/2227-7102/13/10/973> [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.10.2025

УДК 378.011.3-051:745/749:[378.015.31:7]

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.345876>

Галина Мельник, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2431-2423>

Петро Нищак, аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4218-2572>

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАЦІВНИКІВ ПОЗАШКІЛЛЯ

Стаття присвячена дослідженню актуальної наукової проблеми – використання потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) як ефективного засобу реалізації естетичного виховання майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості у процесі професійної підготовки у закладах вищої педагогічної освіти. Проаналізовано різні наукові підходи до класифікації функцій декоративно-ужиткового мистецтва, що підкреслює багатогранність та комплексний вплив цього виду мистецтва на формування багатогранної особистості майбутніх педагогів. Виділено ключові аспекти виховного потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема: наочність, чуттєвість, інтеграцію теорії та практики, національний колорит, а також стимулювання креативності та творчої самореалізації особистості.

Акцентовано на необхідності переходу від суто репродуктивної (ремісничої) роботи до власне творчої діяльності здобувачів освіти, що вимагає створення відповідного навчально-виховного середовища на заняттях. Представлено та обґрунтовано найбільш перспективні форми навчальної роботи зі студентами – від аудиторних занять до позааудиторної роботи (гурткові заняття, екскурсії до музеїв та художніх галерей). Визначено та деталізовано специфічні особливості естетичного виховання майбутніх педагогів засобами декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема, можливість індивідуалізації навчання через розуміння технік та природність виховного процесу.

Доведено, що декоративно-ужиткове мистецтво є унікальним інструментом, який сприяє розвитку художньо-естетичної та технічної творчості студентів, формує загальну культуру праці, любов до рідного краю та повагу до національної спадщини. Системне використання потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі педагогічних ЗВО дозволяє підвищити мотивацію студентів до навчання та творчої діяльності, розвинути

ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАЦІВНИКІВ ПОЗАШКІЛЯ

естетичний смак, креативне мислення, уяву і фантазію, підготувати висококваліфікованих фахівців, здатних до естетичного виховання підростаючого покоління.

Ключові слова: вчитель технологій; декоративно-ужиткове мистецтво; естетичне виховання; гурток народної творчості; позашкільля; художньо-трудова діяльність.

Лім. 12.

Halyna Melnyk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Technological and Vocational Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2431-2423>

Petro Nyshchak, Postgraduate Student of the Technological and Vocational Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4218-2572>

DECORATIVE-APPLIED ARTS AS A MEANS OF IMPLEMENTING AESTHETIC EDUCATION OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS AND OUT-OF-SCHOOL WORKERS

The article is devoted to the study of a topical scientific problem – the use of the potential of decorative-applied arts as an effective means of implementing aesthetic education of future teachers of technology and leaders of folk art circles in the process of professional training in institutions of higher pedagogical education. Various scientific approaches to the classification of the functions of decorative-applied arts are analyzed, which emphasizes the versatility and complex influence of this type of art on the formation of the multifaceted personality of future teachers. Key aspects of the educational potential of decorative-applied arts are highlighted, in particular: *visuality, sensuality, integration of theory and practice, national flavor, as well as stimulation of creativity and creative self-realization of the individual.* The emphasis is on the need to transition from purely reproductive (craft) work to the actual creative activity of students, which requires the creation of an appropriate educational and educational environment in classes. The most promising forms of educational work with students are presented and substantiated – from classroom classes to extracurricular work (group classes, excursions to museums and art galleries). The specific features of the aesthetic education of future teachers by means of decorative-applied arts are determined and detailed, in particular, the possibility of individualizing learning through a variety of techniques and the naturalness of the educational process.

It is proven that decorative-applied arts are a unique tool that contributes to the development of artistic, aesthetic, and technical creativity of students, forms a general culture of work, love for the native land, and respect for the national heritage. Systematic use of the potential of decorative-applied arts in the educational process of pedagogical higher education institutions allows for increasing students' motivation for learning and creative activity, developing aesthetic taste, creative thinking, imagination, and fantasy, and preparing highly qualified specialists capable of aesthetic education of the younger generation.

Keywords: teacher of technologies; decorative-applied arts; aesthetic education; folk art circle; extracurricular activities; artistic and labor activities.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні вимоги до системи освіти України акцентують увагу на формуванні всебічно розвиненої особистості, здатної до творчої самореалізації та активної участі в культурному житті суспільства. У цьому контексті естетичне виховання студентів закладів вищої освіти набуває особливої актуальності, оскільки спрямоване на розвиток здатності сприймати, цінувати та створювати прекрасне в житті та мистецтві, що є невід'ємною складовою загальної культури людини.

Особливого значення набуває естетичне виховання у професійній підготовці майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості. Адже саме ці фахівці покликані формувати у підростаючого покоління практичні навички, творче мислення, художній смак та розуміння цінності ручної праці, національних традицій.

Одним із найпотужніших засобів реалізації естетичного виховання особистості є декоративно-ужиткове мистецтво (ДУМ), яке органічно поєднує

в собі утилітарну функцію з естетичною, відображає багатовікові народні традиції, національний колорит та світогляд [1]. Через оволодіння різними техніками (вишивка, писанкарство, гончарство, різьблення, ткацтво тощо) майбутні вчителі не лише набувають необхідних професійних компетенцій, а й занурюються у світ прекрасного, розвивають естетичний смак, уяву, фантазію та креативність.

Однак, незважаючи на це, існує низка проблем, пов'язаних із залученням студентів до народного декоративно-ужиткового мистецтва. У сучасній системі підготовки педагогічних кадрів не завжди приділяється достатня увага використанню потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва для цілісного естетичного виховання студентської молоді. Часто акцент робиться лише на формуванні вузькопрофесійних навичок, тоді як естетична складова залишається поза увагою.

Аналіз досліджень з проблеми. Проблема естетичного виховання засобами мистецтва має глибоке коріння в історії педагогічної думки. Класики

педагогіки (Я. Коменський, А. Макаренко, Й. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський) наголошували на важливості формування естетичного ставлення до дійсності як основи всебічного розвитку особистості. У сучасній науковій літературі питання естетичного виховання молоді досліджували такі вчені, як Д. Джола [3], О. Оніщенко [7], І. Савчук [10], С. Сисоєва [5] та ін. Роль декоративно-ужиткового мистецтва у вихованні підростаючого покоління вивчали мистецтвознавці та педагоги Є. Антонович [2], Л. Ейвас [4], Б. Прокопович [9], О. Рудницька [11], В. Щербаківський [12] та ін. Дослідники акцентують увагу на тому, що ДУМ є джерелом народної мудрості, краси та гармонії, сприяє формуванню національної свідомості та патріотизму. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителів технологій та керівників гуртків народної творчості досліджували В. Мадзігон [6], О. Коберник [6], Л. Оршанський [8] та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, недостатньо вивченим залишається питання цілеспрямованого використання інтегративного потенціалу декоративно-ужиткового мистецтва як провідного засобу комплексного естетичного виховання саме майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості у закладах вищої освіти.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні ролі і значення декоративно-ужиткового мистецтва для розв'язання завдань естетичного виховання майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості у педагогічних ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Декоративно-ужиткове мистецтво є невіддільною складовою повсякденного життя народу, позаяк виконує дві важливі функції: розважально-компенсаторну (служить засобом психологічного розвантаження і зняття напруги) та морально-естетичну (задовольняє культурні та виховні потреби суспільства) [1]. Вплив ДУМ реалізується через образно-символьне відображення природних елементів і предметів побуту. Через символи мистецтво транслює фундаментальні естетичні якості – симетрію, ритмічність і гармонію форм, які є об'єктивними передумовами для естетичного сприйняття навколишнього світу. Такий підхід стимулює природний та безперервний розвиток творчої фантазії, відображаючи прагнення людини до ідеалу та гармонізуючи матеріальну і духовну сфери діяльності [4]. Таким чином, декоративно-ужиткове мистецтво має значний вплив на розвиток духовної культури та формування естетичних смаків особистості.

Емоційно-естетичний вплив декоративних форм мистецтва посилюється за умови їх органічної інтеграції з іншими видами художньої діяльності, зокрема сучасним дизайном та традиційними ремеслами. У зв'язку з цим, недооцінка потенціалу

декоративно-ужиткового мистецтва в освітньому процесі є необґрунтованою.

Нині існують й успішно вивчаються у закладах освіти різні види декоративно-ужиткового мистецтва, класифікація яких базується на різноаспектних критеріях. Так, І. Савчук пропонує диференціацію ДУМ за матеріалом та призначенням, виділяючи кераміку, скло, художнє різьблення, металеві вироби, меблі, текстиль та іграшки [10]. На противагу цьому, Є. Антонович застосовує класифікацію, що ґрунтується на техніках художньої обробки матеріалів та домінуючих візуальних ознаках. Дослідник ідентифікує чотири основні групи: поліхромну (ткацтво, вишивка, розпис), монохромну (інкрустація, випалювання), пластичну (різьблення, карбування) та ажурно-силуетну (ковальство, мереживо, витинанки) [2, 27].

Хоча декоративно-ужиткове мистецтво є важливою складовою індивідуальної та суспільної свідомості, дослідники не мають консенсусу щодо класифікації його функцій. Зокрема, О. Рудницька виокремлює п'ять функцій ДУМ: святкову (в одязі), ужиткову (в побуті), комунікативну (міжнародні зв'язки), сувенірну (туризм) та естетичну, яка об'єднує всі інші [11, 179]. Водночас В. Щербаківський обмежується двома: життєво-необхідною (ужитковою) та художньо-естетичною [12]. Л. Ейвас, зі свого боку, вважає ДУМ значущою цінністю, що виконує пізнавальну, комунікаційну, естетичну та інші функції. Вона наголошує на складності цього явища, його колективному характері та розвитку через спадковість традицій, які збагачуються елементами новизни з кожним поколінням [4].

Таким чином, декоративно-ужиткове мистецтво слугує ефективним інструментом естетичного виховання майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості. З огляду на це сучасна педагогіка та наука мають зосередитися на вдосконаленні змісту, методів і форм організації освітнього процесу з вивчення студентами цього виду мистецтва.

В умовах сучасного світу, де домінує стандартизоване та уніфіковане промислове виробництво, автентичні твори народних майстрів набувають особливої значущості. Їхня цінність полягає в індивідуальній, неповторній манері виконання, яка відображає унікальне творче обличчя автора. Народне мистецтво акумулює багату художню культуру, що формувалася протягом століть.

Залучення здобувачів освіти до декоративно-ужиткового мистецтва та оволодіння навичками декоративної творчості позитивно впливає на їхнє естетичне виховання та професійну майстерність, стимулюючи потребу в творчій активності. Реалізація цієї потреби вимагає від студентів цілеспрямованості, наполегливості та завзятості. Важливо пам'ятати, що просте засвоєння технічних прийомів

мів без творчого підходу перетворює діяльність на суто ремісництво. Тому на заняттях з ДУМ необхідно створювати атмосферу творчості, яка, хоч і вимагає інтелектуальних та емоційних зусиль від студентів, приносить їм естетичну насолоду. На нашу думку, варто якомога раніше переходити від репродуктивної (підготовчої) роботи до власне творчої діяльності здобувачів освіти.

На сьогодні накопичено певний позитивний досвід естетичного виховання майбутніх учителів технологій через залучення до народних художніх промислів та ремесел. Викладачі й керівники студентських гуртків активно інтегрують різноманітні види ужиткового мистецтва в освітній процес, що охоплює такі напрями, як різьблення та розпис по дереву, карбування, ліплення з глини, вишивання, плетіння з лози і соломи, створення іграшок, а також виготовлення художніх виробів зі шкіри, хутра та природних матеріалів.

Включення освітніх компонентів (навчальних дисциплін), пов'язаних із народним декоративно-ужитковим мистецтвом, до освітньо-професійних програм підготовки фахівців за спеціальністю А4 "Середня освіта (Технології)" зумовлене низкою ключових причин:

- підвищенням інтересом студентської молоді до вивчення народних ремесел;
- високим виховним потенціалом народного мистецтва;
- наявністю значного практичного досвіду викладачів у цій галузі;
- сучасними вимогами суспільства, спрямованими на підвищення культурного й естетичного рівня громадян та відродження національної культури;
- необхідністю пошуку інноваційних та ефективних шляхів трудового навчання й естетичного виховання учнівської молоді.

Значного поширення заняття народними промислами набули у сфері позааудиторної навчальної роботи студентів. Систематична діяльність гуртків народної творчості (декоративно-ужиткового мистецтва) сприяє всебічному розвитку та вихованню здобувачів освіти: студенти не лише знайомляться з національною культурою та основами народних художніх промислів, але й розвивають власні художні й естетичні смаки. Крім того, в естетичному вихованні студентів важливо приділяти належну увагу культурним заходам, зокрема екскурсіям до музеїв та художніх галерей, де вони можуть глибше ознайомитися із творчістю видатних народних майстрів.

Естетичне виховання майбутніх учителів технологій та працівників позашкільля у процесі залучення до декоративно-ужиткового мистецтва має свої особливості. По-перше, розмаїття декоративних технік відкриває широкі можливості для залучення кожного студента, дозволяючи йому

знайти заняття, що відповідає його інтересам і здібностям. По-друге, захопливі декоративні проекти стимулюють інтерес студентів до народної творчості. По-третє, практична робота з декоративними виробами сприяє формуванню у студентів загальної культури праці, розвитку універсальних умінь та навичок [6]. По-четверте, творчий процес створення декоративних виробів дарує студентам радість і неабияке естетичне задоволення. По-п'яте, ДУМ є важливим інструментом для розвитку естетичного смаку та виховання студентської молоді.

Значення декоративно-ужиткового мистецтва в естетичному вихованні майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості є надзвичайно вагомим. Його виховна цінність полягає у тому, що розвиток і виховання особистості відбуваються невимушено, природним шляхом, без прямого відчуття педагогічного впливу. Саме тому декоративно-ужиткове мистецтво є найбільш близьким кожній людині і може слугувати основою естетичного виховання студентів у педагогічних закладах вищої освіти.

Практична робота з різними матеріалами (дерева, метал, тканина, лоза тощо) містить величезний потенціал для естетичного виховання особистості, передбачає розвиток художньо-естетичної та технічної творчості студентів, дозволяючи паралельно з розкриттям духовної цінності виробів народних майстрів опановувати відповідні технічні знання та навички.

На відміну від літератури, музики чи кіно, які відображають процеси в динаміці, декоративно-ужиткове мистецтво "зупиняє мить", дає змогу відчувати настрій моменту та побачити багатогранну картину дійсності. Як форма пізнання світу, це мистецтво відіграє ключову роль у суспільному житті, є потужним інструментом естетичного виховання та сприяє всебічному формуванню особистості.

Залучення до декоративно-ужиткового мистецтва відкриває широкі можливості для естетичного розвитку студентів, враховуючи їхні індивідуальні схильності. Такі заняття виховують прагнення до краси, готовність творити її в повсякденному житті та вміння протистояти потворному. Знайомство із шедеврами народних майстрів пробуджує бажання створювати прекрасне власними руками, розвиває любов до рідного краю та повагу до унікальної народної творчості.

Висновки. Таким чином, декоративно-ужиткове мистецтво є потужним та ефективним засобом реалізації естетичного виховання майбутніх учителів технологій та керівників гуртків народної творчості. Воно сприяє формуванню цілісної особистості, здатної до творчої самореалізації, що володіє високим рівнем естетичної культури та професійної компетентності.

Системне використання потенціалу ДУМ в освітньому процесі педагогічних ЗВО дозволяє підвищити мотивацію студентів до навчання та творчої діяльності, розвинути естетичний смак, креативне мислення, уяву і фантазію здобувачів освіти, підготувати висококваліфікованих фахівців, здатних до естетичного виховання підростаючого покоління.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються у вивченні впливу сучасних цифрових технологій на процес естетичного виховання студентської молоді засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автомонов П.П. Декоративно-прикладне мистецтво і предметно-естетичне середовище школи. *Народна творчість та етнографія*. 1979. № 1. С. 72–74.
2. Антонович С.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.С. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
3. Джола Д.Б., Щербо А.Б. Теорія і методика естетичного виховання школярів: навч.-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 390 с.
4. Ейвас Л.Ф. Розвиток системи підготовки вчителів декоративно-прикладного мистецтва (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): дисертація кандидата педагогічних наук. Кривий Ріг, 2017. 266 с.
5. Естетичне виховання школярів: монографія / за ред. С. Сисосвої. Київ: Пегаз, 2013. 342 с.
6. Коберник О.М., Мадзігон В.М. Теорія і методика трудового навчання: навч.-метод. посіб. Київ : Наук. світ, 2004. 164 с.
7. Оніщенко О. Естетичне виховання: історичні традиції та сучасність. *Мистецтво та освіта*. 1998. № 3. С. 2–6.
8. Оршанський Л.В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. Дрогобич: Швидкодрук, 2008. 278 с.
9. Прокопович Б.А. Зміст і методика навчання народним художнім ремеслам майбутніх учителів трудового навчання. Тернопіль: Книга – Богдан, 1994. 128 с.
10. Савчук І.В. Формування естетичних смаків учнів 5–9 класів на уроках трудового навчання засобами декоративно-ужиткового мистецтва: дисертація кандидата педагогічних наук. Київ, 2008. 288 с.
11. Українське мистецтво в полікультурному просторі: навч. посіб. / за ред. О.П. Рудницької. Київ: ЕКСОБ, 2000. 208 с.
12. Щербаківський В.М. Українське мистецтво. Київ: Либідь, 1995. 286 с.

REFERENCES

1. Avtomonov, P.P. (1979). Dekorativno-prikladne mystetstvo i predmetno-estetychne seredovyshe shkoly [Decorative and applied art and the subject-aesthetic environment of the school]. *Folk art and ethnography*, No. (1), pp. 72–74. [in Ukrainian].
2. Antonovych, Ye.A., Zakharchuk-Chuhai, R.V. & Stankevych, M.Ye. (1993). Dekorativno-prikladne mystetstvo [Decorative and applied art]. Lviv, 272 p. [in Ukrainian].
3. Dzholo, D.B. & Shcherbo, A.B. (1998). Teoriia i metodyka estetychnoho vykhovannia shkolariv [Theory and methods of aesthetic education of schoolchildren]. Kyiv, 390 p. [in Ukrainian].
4. Eivas, L.F. (2017). Rozvytok systemy pidhotovky vchyteliv dekorativno-prikladnoho mystetstva (druga polovyna XX – pochatok XXI stolittia) [Development of the system of training teachers of decorative and applied art (second half of the XX – beginning of the XXI century)]. *Candidate's thesis*. Kryvyi Rih, 266 p. [in Ukrainian].
5. Sysoieva, S. (Ed.). (2013). Estetychne vykhovannia shkolariv [Aesthetic education of schoolchildren]. Kyiv, 342 p. [in Ukrainian].
6. Kobernyk, O.M. & Madzihon, V.M. (2004). Teoriia i metodyka trudovoho navchannia [Theory and methods of labor education]. Kyiv, 164 p. [in Ukrainian].
7. Onishchenko, O. (1998). Estetychne vykhovannia: istorichni tradytsii ta suchasnist [Aesthetic education: historical traditions and modernity]. *Art and education*, No. 3. pp. 2–6. [in Ukrainian].
8. Orshanskyi, L.V. (2008). Khudozhno-trudova pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia [Artistic and labor training of future labor education teachers]. Drohobych, 278 p. [in Ukrainian].
9. Prokopovych, B.A. (1994). Zmist i metodyka navchannia narodnym khudozhnim remeslam maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia [Content and methods of teaching folk art crafts to future labor education teachers]. Ternopil, 128 p. [in Ukrainian].
10. Savchuk, I.V. (2008). Formuvannia estetychnykh smakiv uchniv 5–9 klasiv na urokakh trudovoho navchannia zasobamy dekorativno-uzhytkovoho mystetstva [Formation of aesthetic tastes of students in grades 5-9 in labor education lessons by means of decorative and applied art]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 288 p. [in Ukrainian].
11. Rudnytska, O.P. (Ed.). (2000). Ukrainske mystetstvo v polikulturnomu prostori [Ukrainian art in a multicultural space]. Kyiv, 208 p. [in Ukrainian].
12. Shcherbakivskyi, V.M. (1995). Ukrainske mystetstvo [Ukrainian art]. Kyiv, 286 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2025

“Без ідеалу немає стержня людської особистості ... Самовиховання – це перш за все прагнення, вимір самого себе високою міркою. І дуже важливо, щоб одиницею виміру стало життя мужніх людей”.

Василь Сухомлинський
український педагог

